

УДК 007: 304: 659.3

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ІНТЕРНЕТ-ЖУРНАЛІСТИЦІ

СИВОГЛАЗ Оксана,

магістр,

Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, 04119, Україна,
e-mail: oksana.syvohlaz@ukr.net

Метою статті є встановлення головних особливостей гендерного контенту українських інтернет-медіа. У дослідженні використано такі методи: контент-моніторинг, аналіз, абстрагування та порівняння. Контент-моніторинг передбачав спостереження за публікаціями видань протягом визначеного періоду (з 01.06. по 24.11. 2016 р.), що допомогло віднайти матеріали на гендерну тематику в різних жанрових категоріях. Аналіз дозволив виокремити головні підтематичні категорії в публікаціях, що стосуються гендерних питань, а метод абстрагування – перевести емпіричні дані в теоретичні положення. Завдяки порівнянню було зіставлено гендерний контент трьох онлайн-медіа. У статті з'ясовано тематичні особливості матеріалів, що порушують проблеми соціального статусу й реалізації чоловіків і жінок у сучасному українському суспільстві. Виокремлено спільні та відмінні риси в поданні гендерного контенту різними інтернет-медіа.

Головні результати й висновки дослідження вказують на те, що гендерна проблематика в інтернет-ЗМІ має сукупність відносно сталих ознак. Зокрема, це певна хаотичність висвітлення, велика залежність від зовнішніх чинників, а також змістове зміщення вбік однієї тематичної гендерної категорії. Значимість отриманих результатів полягає у встановленні нових закономірностей у гендерному вимірі українських ЗМІ.

***Ключові слова:** гендерне насильство; гендерна рівність; гендерна політика; інтернет-журналістика.*

Вступ. Сьогодні в наукових колах спостерігається значна зацікавленість гендерною тематикою. В Україні, як і за кордоном, гендерні аспекти досліджуються в найрізноманітніших сферах людської життєдіяльності. Цей феномен зумовлений передусім інформаційним характером суспільства та законодавчо закріпленими демократичними засадами нашої держави. Окрім цього, значною рушійною силою в процесі розвитку гендерних досліджень виступають міжнародні політичні ініціативи, які безпосередньо стосуються України. Зокрема, однією зі стратегічних цілей ООН на 2016–2030 рр. визначено забезпечення гендерної рівності й розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток. Політичний курс нашої держави орієнтується нині на західноєвропейські цінності, серед яких вагоме місце посідає й гендерна рівність.

Тож цілком закономірно, що перед науковцями проблема вивчення гендерної ситуації в сучасному українському суспільстві постає особливо гостро. Активне вивчення гендерних питань великою мірою зближає науки, оскільки проблеми місця й ролі чоловіка та жінки в суспільстві розглядаються зазвичай у міждисциплінарному аспекті. У цьому контексті особливе місце посідають ЗМІ, які віддзеркалюють і водночас формують гендерну картину в суспільстві. Саме мас-медіа належить ключова роль у здатності трансформування гендерного мислення суспільства. Таким чином, дослідження гендерного аспекту ЗМІ заслуговує нині особливої уваги.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогоднішній онлайн-журналістика стає дедалі швидшою, динамічнішою та прогресивнішою, і, головне, – найбільш зручним та доступним способом отримання інформації для широкого загалу. Інтернет-ЗМІ є важливим та впливовим інформаційним джерелом, яке в соціологічних рейтингах довіри аудиторії зазвичай посідає першу або другу сходинку. З огляду на це, контент онлайн-видань здатний усе більше й більше закріплювати в

© Сивоглаз О., 2017

суспільній свідомості певні погляди й думки щодо соціокультурних норм поведінки для чоловіків та жінок. Проте ґрунтовні дослідження, проведені українськими журналістикознавцями, стосуються переважно гендерного аспекту друкованих ЗМІ або реклами. Гендерна ж орієнтація інтернет-журналістики залишається поки що малодослідженою. Саме тому постає необхідність приділити належну увагу гендерній проблематиці українських онлайн-видань.

Слід зазначити, що в дослідженні аналізується гендерна тематика інтернет-ЗМІ з метою встановлення певних закономірностей у висвітленні гендерних проблем різними виданнями. У центрі уваги дослідження перебувають винятково матеріали на гендерну тематику. Це дозволяє визначити характер включеності конкретних інтернет-ЗМІ в гендерний пласт соціального розвитку.

Метою дослідження є встановлення особливостей матеріалів на гендерну тематику в українських інтернет-ЗМІ (за період від 01.06. по 24.11.2016 року). Відповідно до мети визначено завдання: 1) з'ясувати головні підтематичні блоки гендерного контенту в українських онлайн-ЗМІ; 2) встановити спільні та відмінні риси в поданні матеріалів на гендерну тематику різними українськими інтернет-медіа.

Об'єкт дослідження – українські онлайн-ЗМІ – «Українська правда», Zahid.net та «Лівий берег».

Предмет дослідження – особливості гендерної проблематики в журналістських матеріалах.

В українському журналістикознавстві гендерні питання вивчали М. Скорик, В. Слінчук, Н. Сидоренко, А. Волобуєва, Н. Остапенко, Т. Старченко, Н. Желіховська, О. Першина, Ю. Маслова, О. Пода, О. Сушкова, Л. Таран та ін.

Однією з найбільш ґрунтовних журналістикознавчих праць у гендерній площині є навчальний посібник «Гендерні ресурси сучасних мас-медіа» Н. Сидоренко, А. Волобуєвої та Н. Остапенко, де зазначається, що засоби масової інформації на сьогоднішній день досить часто керуються традиційними патріархальними стереотипами під час створення образів та портретів чоловіків і жінок, котрі займаються громадською діяльністю [1, с. 39].

Гендерну проблематику в українській публіцистиці на сторінках ЗМІ розглядала Н. Желіховська, яка виокремила дві категорії публіцистичних матеріалів на гендерну тематику: 1) просвітницькі матеріали, що висвітлюють певні теоретичні поняття гендерних відносин; 2) матеріали, які досліджують проблеми та перспективи використання певних гендерних світових надбань в українському суспільстві [2, с. 140–141].

О. Пода у своїй праці зазначала, що в національних друкованих ЗМІ можна простежити дві тенденції. З одного боку, досить багато уваги приділяється жіночим проблемам, які хибно ототожнюються з гендерними, а з іншого – ігнорується безпосередньо гендерна проблематика [3]. Надзвичайно важливим у сучасному суспільстві є правильне розуміння гендерних питань. Поширеною помилкою є проектування гендерних проблем винятково на жінок.

О. Першина ще десять років тому дослідила специфіку використання гендерних стереотипів в урядовій та офіційній пресі, зробивши висновок, що гендерними питаннями в Україні не переймаються, а радше маніпулюють [4, с. 115]. Із того часу в науковому світі багато чого змінилося, однак гендерні медіадослідження як були, так і залишаються досить актуальними, що свідчить про певні проблеми гендерних відносин у суспільстві, які відбиваються, зокрема, на сторінках онлайн-ЗМІ.

Методи дослідження. Для проведення роботи використано такі методи: контент-моніторинг, аналіз, абстрагування та порівняння. Перші три методи (контент-моніторинг, аналіз та абстрагування) було застосовано для того, аби з'ясувати головні підтематичні блоки гендерного контенту в українських онлайн-ЗМІ. Контент-моніторинг передбачав спостереження за публікаціями трьох досліджуваних видань

протягом визначеного періоду. За допомогою аналізу було виокремлено головні тематичні категорії серед гендерного контенту. Метод абстрагування було використано для переведення емпіричних даних у теоретичні положення.

Метод порівняння допоміг встановити спільні та відмінні риси в поданні матеріалів на гендерну тематику різними інтернет-медіа. Отже, саме завдяки порівнянню було зіставлено певну об’єктивну спільність. У нашому випадку цією об’єктивною спільністю виступив гендерний контент у трьох онлайн-медіа.

Результати й обговорення. Можна шукати й відшукувати десятки різних причин «виникнення» гендера, а точніше – актуалізації гендерного дискурсу. Це можуть бути політичні, соціальні, економічні, філософські та інші підстави і передумови, що діють в умовах глобалізації та шаленого інформаційного обміну. Бажання дослідити чинники актуалізації гендерної проблематики є схвальними для дослідників і дослідниць, які на цьому ґрунті зроблять ще не одне наукове відкриття [5, с. 22]. Однак журналістам, як правило, не вистачає часу для заглиблення в гендерну царину, тож матеріали в українській журналістиці та в інтернет-ЗМІ зокрема почасти мають хаотичний характер, зініційований певними зовнішніми чинниками – резонансними випадками, публічними акціями, суспільними обговореннями, анонсуванням або оголошенням законодавчих пропозицій, опублікуванням офіційних даних.

Під час моніторингу українських онлайн-видань «Українська правда», Zahid.net і «Лівий берег» встановлено таку картину: за шість місяців у перших двох інтернет-ЗМІ кількість матеріалів на гендерну тематику приблизно однакова, в останнього – дещо менша (однак це пояснюється специфікою львівського видання, яке загалом в усіх рубриках подає менше матеріалів).

Гендерний контент досліджених онлайн-видань умовно можна розділити на декілька підтематичних категорій, кожна з яких репрезентується матеріалами, що стосуються відповідно: гендерної політики; гендерного насильства; гендерної рівності; проблем ЛГБТ-спільноти.

Варто зазначити, що в «Українській правді» виявлено ще одну категорію, яку, втім, варто зараховувати в подальших дослідженнях до іншої класифікації, оскільки вона виокремлюється на за змістовим параметром, а радше за способом аргументації або джерельною базою журналістів. Ця категорія представлена матеріалами, написаними на ґрунті соціологічних досліджень із гендерних питань.

Беззаперечним лідером серед тематичних підкатегорій в усіх інтернет-виданнях є матеріали, що стосуються проблем ЛГБТ-спільноти. Другу сходинку посідають публікації, які висвітлюють питання гендерної політики. Найменше уваги приділяється безпосередньо гендерній рівності без прив’язки до ЛГБТ та державних ініціатив. Як правило, це поодинокі матеріали про феміністичний рух або авторські колонки чи блоги, написані на основі власного досвіду. Наприклад, публікація Яни Деменко «Нежіноче діло. Як я заробляла гроші на сексистських упередженнях» в «Українській правді» або інформаційне повідомлення «У Львові феміністки долучилися до польського «Чорного протесту» проти заборони абортів» у виданні Zahid.net.

Перш за все, варто більш детально зупинитися на питанні гендерної політики. Як зазначають дослідниці Н. Сидоренко, А. Волобуєва та Н. Остапенко, в Україні існують законодавчі гарантії гендерної рівності, які не спрацьовують насамперед через відсутність відповідних соціально-економічних та культурно-політичних механізмів [1, с. 3–4]. Перманентний характер цього явища викликає певну тривогу серед груп населення, що активно борються за вдосконалення гендерної ситуації в Україні. На жаль, онлайн-ЗМІ, як правило, подають проблеми гендерної політики в інформаційному світлі, не заглиблюючись в аналітичні роздуми. Наприклад, така злободенна тема, як виступ Верховної Ради проти конвенції Ради Європи через поняття «гендер» і «сексуальна орієнтація», порушується в аналітичному матеріалі

лише в «Українській правді». «Лівий берег» обмежується розширеним інформаційним повідомленням, де лівову частку тексту становлять коментарі українських політиків, а Zahid.net узагалі не подає цієї новини. Однак варто зазначити, що аналітична публікація Тамари Злобіної в «Українській правді» під назвою «Гендеру боятись – в Європу не ходити» є досить ґрунтовною, оскільки в ній містяться глибокі аналітичні роздуми, підкріплені даними соціологічних досліджень, коментарями політиків, а також відео- і фотоконтентом.

Серед найбільш актуальних питань гендерної політики протягом досліджуваного періоду можна назвати дискусії навколо посібника «Сімейні цінності для учнів 8–9 класів», який сповнений гендерних стереотипів та застарілих уявлень про роль жінок і чоловіків у суспільстві. Найбільш повно ця проблема порушується журналістами «Української правди», найменше уваги їй приділяється в «Лівому березі», де з цього приводу подається лише одне коротке інформаційне повідомлення – «Міносвіти заборонило скандальний посібник про сімейні цінності».

Стосовно висвітлення гендерного насильства спостерігається схожа, проте не аналогічна картина: «Українська правда» подає інформацію найбільш повно та різноманітно, не обмежуючи себе рамками одного жанру. Zahid.net приділяє дещо менше уваги цій темі – переважно в новинному форматі. Натомість «Лівий берег», відстаючи в кількості (усього три матеріали за півроку), значно виграє завдяки наявності лонґрїду під назвою «Горіховий дім». У цьому матеріалі між напрочуд якісними портретними фотографіями знаходимо цікаві інтерв'ю з жінками, що стали жертвами насильства. Варто підкреслити, що це єдиний лонґрїд серед усіх проаналізованих публікацій на гендерну тематику в онлайн-виданнях у визначених хронологічних межах. Відомо, що на сьогодні подання інформації в жанрі лонґрїду вважається одним із трендів в інтернет-журналістиці, але, як бачимо, його застосування при висвітленні гендерної проблематики не користується попитом серед українських журналістів.

Узагалі, гендерне насильство вважається одним із найпоширеніших порушень прав людини у світі. При цьому переважна частина гендерного насильства – це насильство чоловіків над жінками [6, с. 47]. Безумовно, це найбільш гостре й болюче гендерне питання в нашому суспільстві. Однак зацікавленість інтернет-видань цією темою перебуває, на наш погляд, на критично низькому рівні, адже порушується вона, як правило, лише за умови наявності певного зовнішнього чинника. За досліджувані півроку таким чинником можна назвати соціальний флешмоб «Я не боюсь сказати», розпочатий українкою, що вийшов на міжнародний рівень та викликав резонансну реакцію в суспільстві. Звісно, така важлива подія, що безпосередньо стосується гендерного розвитку всього суспільства, спричинила на деякий час підвищений інтерес журналістів до насильства проти жінок.

Zahid.net подає аналітичний матеріал Максима Віхрова «Коли краще не мовчати», де присутні коментарі психологів, які дають негативну оцінку флешмобу, називаючи його спекуляцією на відчутті самотності, способом привернути увагу, сеансом «стихійного психоаналізу». Автор ставить риторичне запитання «Чи варте публічне обговорення ретравматизації окремих осіб?». Але насамкінець зазначає, що, як свідчить історія, українське суспільство починає говорити про зґвалтування лише тоді, коли стається щось жахливе (наприклад, убивство 18-річної Оксани Макар). Саме тому флешмоб в Інтернеті – все-таки не найгірший спосіб примусити політиків звернути увагу на деякі кричущі проблеми. Тут залишається лише додати, що суспільство починає говорити про зґвалтування тоді, коли про це починають говорити журналісти. Недостатня ж увага працівників медіа до проблеми гендерного насильства значно гальмує встановлення демократичних засад у нашій державі не лише де-юре, а й де-факто. Саме тому гендерні журналістикознавчі дослідження мають виступати рушійною силою в процесі загального суспільного розвитку, адже,

як зазначає В. Касьян, наука є складником органічної частини соціального й культурного розвитку, що проявляється, зокрема, у ставленні до інших людей та до суспільства в цілому [7, с. 254].

«Українська правда» також відгукується на цю резонансну подію аналітикою, репрезентованою, зокрема, авторською колонкою психолога та психотерапевта Олени Редчиць. Авторка зазначає, що вміння говорити про насильство – це окрема велика тема. Окрім цього, наголошує, що флешмоб «Я не боюсь сказати» може стати початком важливого діалогу – і, перш за все, не про насильство, а про безпеку, інтимність та повагу.

Натомість у «Лівому березі» на тему флешмобу немає не лише аналітики, а взагалі жодного матеріалу, що видається досить дивним з огляду на резонансність цієї події.

Як зазначає дослідниця О. Пода, національні ЗМК є віддзеркаленням тієї ґендерної асиметрії, що склалася в нашому суспільстві. Ця асиметричність вибудовується на прикладі двох ґендерів: чоловічого й жіночого. При цьому спостерігається захоплення проблемами українського жіноцтва, дослідженнями такого типу досить часто й підмінюються ґендерні праці [3]. Але ґендерна проблема – не лише жіноча, рівність потрібна, як чоловікам, так і жінкам [2, с. 143]. Тож під час дослідження ґендерного контенту в ЗМІ важливо бачити й розуміти грань між ґендерними та жіночими проблемами. Скажімо, тема абортів і материнства, хоча й стосується великою мірою ґендерного аспекту, усе-таки належить до категорії жіночої проблематики, адже вона виражає біологічну сутність жінки, а не соціальну. Натомість тема насильства в сім'ї безпосередньо стосується ґендерних взаємостосунків, оскільки шлюб – це суспільно визнаний і санкціонований юридичним чи звичаєвим правом союз, який має на меті створення сім'ї, її легалізацію в суспільстві [6, с. 89].

Звісно, насильство проти жінок невід'ємно пов'язане і з ґендерною політикою. Виокремлення цих двох понять у різні тематичні підкатегорії досить умовне, адже вони тісно переплітаються одне з одним. Скажімо, інформаційне повідомлення у виданні *Zahid.net* під назвою «Верховна Рада прийняла за основу законопроект про протидію домашньому насильству» стосується однаковою мірою обох тематичних підкатегорій.

Ми схиляємося до тієї думки, що насильство – найбільш важлива тема в ґендерному контенті будь-якого видання, оскільки в його основі лежать ґендерна нерівність та ґендерні стереотипи, що найбільш яскраво виражають негативні аспекти ґендерної ситуації в суспільстві [6, с. 47]. Таким чином, регулярне порушення проблем ґендерного насильства, спроби журналістів їх розв'язати або окреслити подальші шляхи розвитку прямо впливають і на рівень активності функціонування в суспільстві ґендерних стереотипів та ґендерної нерівності.

Як уже зазначалося, проблемам ґендерної рівності серед інших тематичних підкатегорій приділено найменше уваги. У «Лівому березі» та львівському виданні *Zahid.net* – це лише декілька новинних повідомлень про діяльність феміністок, а в «Українській правді» матеріали про сексизм, представлені у вигляді новин та авторських колонок. Зокрема, Тамара Злобіна у своїй публікації «Незалежність для жінок і рай для всіх» розмірковує про ґендерну нерівність, сексистські стереотипи та упередження. Увагу також привертає матеріал під назвою «Виховати справжнього чоловіка. Мама привчає 6-річного сина куховарити й прибирати», що є яскравою ілюстрацією бажаного акцентування журналістів на ґендерних ініціативах українських громадян.

Підтематична категорія, що стосується проблем ЛГБТ-спільноти беззаперечно лідирує в ґендерному контенті українських онлайн-видань. Це зумовлено передусім дедалі активнішою позицією ЛГБТ-спільноти в українському інформаційному просторі. Зокрема, з 2013 року існує «Національний ЛГБТ-портал», що в лютому 2016

року був зареєстрований Міністерством юстиції як інформаційне агентство. Однак підвищений інтерес журналістів до представників зазначеної спільноти зумовлений не лише її інформаційною, а й суспільною активністю, що проявляється в доволі частих суспільних акціях, а також лояльністю європейської політики до сексуальних меншин, що безпосередньо стосується й України, яка спрямовує свій розвиток у бік західних цінностей.

Консервативні групи досить часто намагаються нав'язати релігійний погляд на гомосексуальність, трансгендерність, стосунки в родині, принципи виховання дітей та інші аспекти життя всьому суспільству, у якому чимало людей сповідують інші релігії, або ж не сповідують жодної, і, відповідно, керуються іншими моральними принципами. Однак основною ознакою прав є їхня універсальність, тому жодні традиції чи релігія не мають ставати на перешкоді їх дотриманню [8, с. 32]. Саме така позиція дедалі більше вкорінюється у свідомість суспільства, особливо молодших поколінь, за рахунок регулярного проведення акцій, порушення проблем сексуальних меншин на телебаченні тощо. Звісно, це знаходить своє вираження і на сторінках онлайн-видань. Переважно інтернет-видання подають інформацію, що стосується гей-парадів, маршу рівності та інших подібних заходів в Україні й за кордоном або певних законодавчих ініціатив. Спостерігаємо, що подання інформації про сексуальні меншини ще більше залежить від зовнішніх чинників, аніж проблеми гендерного насильства, рівності та політики. Тож цілком закономірно, що цю інформацію подано майже повністю в новинному форматі. Найбільше новинних повідомлень, що стосуються ЛГБТ-спільноти бачимо в «Лівому березі», найменше – у виданні *Zahid.net*. «Українська правда» пропонує читачам декілька аналітичних матеріалів (наприклад, «КиївПрайд і війна. Українські інтелектуали про те, чи варто йти на марш», «Чому я йду на Марш рівності»).

Як згадувалося вище, лише в інтернет-виданні «Українська правда» було виокремлено ще одну категорію, а саме матеріали, які висвітлюють певну соціологічну інформацію щодо гендерних питань. Наприклад, «Дівчата в усьому світі займаються хатніми справами на 40% більше, ніж хлопці – ООН», «Дослідники довели – жінки протягом життя працюють на 4 роки більше, ніж чоловіки», «Хлопчики – на право, дівчатка – наліво. Як виглядає гендерна рівність в освіті». Особливої уваги заслуговує останній матеріал. Це цілком якісна аналітика, підкріплена цікавими соціологічними даними, діаграмами, фотоконтентом.

У процесі дослідження було також відібрано матеріали, що стосуються однієї й тієї ж самої події з метою порівняння специфіки подання інформації, а також здійснено моніторинг блогерських матеріалів на гендерну тематику.

Зокрема, подію про додаткове фінансування «Самопоміч» за дотримання гендерної квоти *Zahid.net* висвітлює за допомогою стандартного новинного повідомлення, написаного у строгому стилі інформаційних агентств. Назва матеріалу – «Самопоміч» отримає додатково €19,5 млн за дотримання гендерної квоти». Слід зазначити, що в ліді говориться про точну суму, виділену державою політичній партії, а саме 19 551 615 гривень. Зазначається, що всі інші парламентські партії порушили гендерний принцип, за яким кількість однієї статі не може перевищувати двох третин від усіх депутатів, обраних за партійним списком, незалежно від того, чоловіки це чи жінки.

У «Лівому березі» спостерігаємо дещо інший заголовок – «Самопоміч» отримає 20 млн гривень з бюджету через третину жінок у фракції. Заокруглення суми в заголовку вказує на менш сухе подання фактів, ніж у виданні *Zahid.net*. Як показує подальший аналіз, повідомлення дійсно написано в менш строгій манері, хоча і зберігає головні риси новинного жанру. Важливою відмінністю між двома матеріалами є наявність у замітці «Лівого берега» якісної фотографії, на якій бачимо усміхнених депутатів і депутаток партії «Самопоміч».

В «Українській правді» цю подію репрезентовано у вигляді аналітичного матеріалу Ірини Виртосу під назвою «Гроші партій. Гендерна квота депутатів», де авторка прослідковує історію виникнення та розвитку ідеї гендерної квоти в незалежній Україні, а також за допомогою експертних коментарів розкриває не лише позитивні моменти, а й небезпечні аспекти цього феномену в українському суспільно-політичному житті. Зокрема, вірогідність юридичного дотримання закону та фактичної неможливості розпорядитися наданими коштами.

Досить актуальним є порівняльний аналіз блогів на гендерну тематику, оскільки на сьогодні важливі та резонансні події суспільного, політичного, економічного й культурного життя соціуму знаходять своє відображення в журналістській блогосфері. Хоча серед журналістикознавців точиться чимало дискусій про те, чи є блог жанром, типом, видом чи способом подання інформації, ми погоджуємося з висновком дослідниці О. Самуляк, яка доводить, що поняття журналістського блогу не відповідає жодному з визначень жанру, оскільки в межах одного журналістського блога можуть поєднуватися публікації абсолютно різних жанрових груп (інформаційної, аналітичної та художньо-публіцистичної), неоднакові за структурою, формою, змістом, а також сюжетними та стилістичними ознаками [9]. Саме тому блогерські матеріали на гендерну, як і будь-яку іншу тематику, займають, так би мовити, окрему нішу в системі сучасних комунікаційних технологій.

Однак у процесі дослідження встановлено такий факт: за півроку гендерні питання порушено лише в одному блозі (у львівському виданні *Zahid.net*). Мається на увазі матеріал Насті Мельниченко «Чи задумувалися чоловіки, як це – виростати у атмосфері, коли до тебе ставляться як до м'яса?», де викладено відверті зізнання та гнівні закиди в бік усіх чоловіків. Порівнюючи цей матеріал з аналітикою на гендерну тематику, одразу впадає в очі суттєва відмінність: авторка блогу не турбується про об'єктивність або мовну коректність, на відміну від своїх колег, які пишуть авторські колонки. Авторка послуговується навіть гендерними стереотипами: «Ми не винні, винен ЗАВЖДИ насильник», «Ти нічого не зробила, але кожне вважає себе в праві... розпоряджатися твоїм тілом»).

Припускаємо, що авторка несвідомо (або свідомо) екстраполює власний негативний досвід стосунків із чоловіками на досвід усіх жінок загалом, що лише ускладнює і без того недосконалі гендерні взаємостосунки. Цікаво, що серед чоловічих коментарів до цього матеріалу одностайною виявилася думка про те, що авторка занадто узагальнює недоліки чоловічої частини людства. Слід зазначити, що проаналізований блогерський матеріал – це єдина публікація в онлайн-виданнях за півроку, що свідомо спрямована не на гармонізацію гендерних взаємостосунків, а на поглиблення прірви між чоловіками й жінками.

У побуті ми нерідко чуємо: «Всі чоловіки – ...» або «Всі жінки – ...» (замість крапок напрочуд легко підставити тривіальні слова). Такі узагальнення – звичайна річ для так званої буденної свідомості. Це і є те, що називається стереотипами, або штампами. Користуватися ними звично й легко пересічній людині, але бувають журналісти, які некрітично оперують стереотипами, відтворюючи таким чином банальну «буденну свідомість». Однак завдання журналістів – не лише об'єктивно та неупереджено інформувати суспільство про події, а й транслювати певні ідеї, засади, що мають сприяти позитивним зрушенням у свідомості та, зрештою, у суспільстві загалом [4, с. 111]. Тож журналістська відповідальність за вживання стереотипів набагато вища, ніж відповідальність пересічного громадянина.

Натомість у блогосфері «Української правди» та «Лівого берега», яка буквально перенасичена політичною тематикою, не знайшлося місця для гендерних проблем попри навіть вищезгадані резонансні події, що відбувалися в українському суспільстві в поточному році. Очевидно, в інших українських інтернет-виданнях картина

може виявитися ще сумнішою, адже для аналізу було спеціально обрано медіа з найбільш потужною аналітичною та блогерською базами.

Сьогодні змушує замислитися над питаннями не лише освітньо-спонукальних функцій ЗМК, формування образів жінки й чоловіка, позитивних і негативних стереотипів, знаходження гендерного балансу, а й вироблення певної гендерної ідеології для мас-медіа в Україні [1, с. 4]. Як бачимо, великою мірою це стосується інтернет-медіа, що мають реальні важелі впливу на формування та вдосконалення гендерного мислення українського суспільства. Але, на жаль, поки що спостерігаємо феномен, коли журналісти начебто описують те, що відбувається на їхніх очах та поза їхньою участю [10, с. 267].

Висновки та перспективи. 1. У досліджених інтернет-виданнях виокремлено чотири підтематичні категорії гендерного контенту: гендерна політика, гендерне насильство, гендерна рівність та проблеми ЛГБТ-спільноти. В «Українській правді» виокремлено ще одну категорію: матеріали, що базуються на соціологічних дослідженнях щодо гендерних питань. Але варто зазначити, що цей підблок ми виокремлюємо як окрему категорію, оскільки він розглядається не за тематичною ознакою, а радше, за способом аргументації або джерельною базою автора. Матеріали, написані на основі соціологічних досліджень, можуть належати до однієї з вищенаведених підтематичних категорій.

2. Спільні риси публікацій зазначених гендерних тематичних підкатегорій виявляються в дещо хаотичному висвітленні, великій залежності від зовнішніх чинників, змістовому зміщенню в бік груп ЛГБТ та загалом недостатньому заглибленню у важливі соціальні проблеми чоловіків та жінок. Складається враження, що інтернет-видання не надто зацікавлені у висвітленні та обговоренні гендерних проблем, тому й порушують подібні питання лише за умови наявності певного зовнішнього чинника. Окрім цього, впадає в око переважно інформаційний характер матеріалів, що вказує на досить прохолодне ставлення працівників онлайн-медіа до серйозних проблем чоловіків і жінок у соціумі. Визначено лише одну суттєву відмінність у поданні гендерного контенту різними інтернет-медіа, а саме: дещо більша аналітична спрямованість «Української правди» порівняно з онлайн-виданнями *Zahid.net* і «Лівий берег».

Отже, в українській інтернет-журналістиці досить мало уваги приділяється соціальним проблемам чоловіків та жінок. Головною особливістю подання гендерного контенту в трьох досліджуваних виданнях є переважно поверхневий інформаційний характер висвітлення важливих для суспільства гендерних проблем.

Вищезазначені висновки вказують на те, що питання гендерної проблематики у ЗМІ в журналістично-наукових розвідках заслуговують нині на особливу увагу. Зокрема, це стосується онлайн-видань, які потенційно здатні відігравати важливу роль трансформатора застарілих гендерних уявлень у сучасному інформаційному суспільстві.

1. *Сидоренко Н. М.* Гендерні ресурси сучасних мас-медіа: навчальний посібник / Н. М. Сидоренко, А. М. Волобуєва, Н. Ф. Остапенко. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2012. – 111 с.

2. *Желіховська Н. С.* Гендерна проблематика в сучасній українській публіцистиці / Н. С. Желіховська // Журналістика. – 2012. – Вип. 11. – С. 136–144.

3. *Пода О. Ю.* Проблема гендерних ролей і стереотипів у пресі на межі ХХ-ХХІ ст. [Електронний ресурс] / О.Ю. Пода. – Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/977/1/Poda_The_problem_of_gender_roles.pdf. – Дата доступу: 20.11.2016.

4. *Першина О. Є.* Гендерні стереотипи та засоби масової комунікації / О.Є. Першина // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2005. – Вип. 23. – С.110–15.

5. *Штурхецький С. В.* Гендерні медійні практики: навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / С. В. Штурхецький, Ю. П. Маслова, М. Ф. Петрушкевич та ін. – Київ, 2014. – 206 с.

6. Котова-Олійник С. Гендерна абетка для українських медіа: посібник / С. Котова-Олійник, Б. Стельмах, О. Ярош. – Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013. – 50 с.
7. Касьян В. І. Філософія. Відповіді на питання екзаменаційних білетів: навчальний посібник / В. І. Касьян. – 5-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 347 с.
8. Шевченко О. Абетка з прав ЛГБТ / О. Шевченко, Ю. Франк. – ГО «Інсайт», 2014. – 59 с.
9. Самуляк О. В. Блог-журналістика в системі мережевих ЗМІ / О. В. Самуляк // Актуальні питання масової комунікації : наук. журн. / [голов. ред. В. В. Різун]. – К., 2012. – С. 10–12.
10. Агеева В. П. Основи теорії гендеру: навчальний посібник / В. П. Агеева, Л. С. Кобилянська, М. М. Скорик. – К. : «К.І.С.», 2004. – 536 с.

The peculiarities of gender issues covered by ukrainian internet-media

Syvohlaz Oksana, magistr,

Taras Shevchenko National University of Kyiv, The Institute of Journalism, 36/1, Melnykova St., Kyiv, 04119, Ukraine, e-mail: oksana.syvohlaz@ukr.net

The main objective of the study is to determine the key specifics of gender issues content in Ukrainian Internet-media. Pursuant to the objective, the following two tasks are defined: to identify the main sub-theme units of gender-oriented content in Ukrainian Internet-media as well as to distinguish common and distinctive features of different Internet-media approaches to gender issues coverage. With intent to solve the problems mentioned and thus accomplish the objective such methods as content monitoring, analysis, abstraction and comparison were used. The method of content monitoring involved the monitoring of the above media publications as of from June 1 to November 24, 2016 resulting in discovering gender issues content of different types. The method of analysis enabled to define main sub-theme categories in gender-oriented publications. Due to abstraction method the empirical data was transformed into specific theoretical statements. The comparison method lied in correlating of the three Ukrainian online media gender-oriented content. The article investigates the subject specifics of content featuring men's and women's social status and self-fulfillment problems in the modern Ukrainian society. It highlights common and distinctive features of different Internet-media approaches to gender issues coverage.

The research major findings and conclusions show the range of relatively stable characteristics of gender problematics in Internet-media, to wit: quite unmethodical nature of information coverage, high dependence on the external factors and the preference given to a certain thematic gender category. The findings' significance lies in the establishment of the new regularities in Ukrainian mass media gender dimension.

Key words: gender-baised violence; gender equality; gender policy; online journalism.

Особенности гендерной проблематики в украинской интернет-журналистике Сивоглаз Оксана

Целью статьи является установление главных особенностей гендерного контента украинских интернет-медиа. В исследовании были использованы следующие методы: контент-мониторинг, анализ, абстрагирование и сравнение. Контент-мониторинг предусматривал наблюдение за публикациями трех изданий в течение установленного периода (с 01.06. по 24.11. 2016 г.), что позволило отыскать материалы на гендерную тематику в разных жанровых категориях. Анализ позволил выделить главные подтематические категории в публикациях, касающихся гендерных вопросов, а метод абстрагирования – перевести эмпирические данные в теоретические положения. Благодаря сравнению было сопоставлено гендерный контент трех онлайн-медиа. В статье выяснены тематические особенности материалов, касающихся проблем социального статуса и реализации мужчин и женщин в современном украинском обществе. Выделены общие и отличительные черты в представлении гендерного контента различными интернет-медиа.

Главные результаты и выводы исследования указывают на то, что гендерная проблематика в интернет-СМИ имеет совокупность относительно устойчивых признаков. В частности, это некоторая хаотичность освещения, большая зависимость от внешних факторов, а также смысловое смещение в сторону одной тематической гендерной категории. Значимость полученных результатов заключается в установлении новых закономерностей в гендерном измерении украинских СМИ.

Ключевые слова: гендерное насилие; гендерное равенство; гендерная политика; интернет-журналистика.

1. Sydorenko, N. M., Volobuieva, A. M. & Ostapenko, N. F. (2012), Gender resources of modern mass media: study guide, VPC «Kyjiv. un-t», Kyiv, 111 p.
2. Zhelihovska, N. S. (2012), «Gender issues in the modern Ukrainian opinion journalism», Zhurnalistyka, no. 11, pp. 136–144.

3. Poda, O. U. (2009), «The problem of gender roles and stereotypes in mass-media in the late 1800s and in the early 1900s», available at: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/977/1/Poda_The_problem_of_gender_roles.pdf (accessed 20 November 2016).
4. Pershyna, O. E. (2005), «Gender stereotypes and Mass Media», Ghumanitarnyj visnyk Zaporizkoji derzhavnoji inzhenernoji akademiji, no. 23, pp. 110–115.
5. Shturkhetskyi, S.V, Maslova, Y.P. & Petrushkevych, M.F (2014), Gender media practice: a manual for university students on gender equality and non-discrimination issues, Kyiv, 206 p.
6. Kotova-Oliinyk, S., Stelmakh, B., Yarosh, O. (2013), Gender ABC for Ukrainian media: Manual, Volyn Art Agency «Teren», Lutsk, 107 p.
7. Kasian, V.I. (2008), Philosophy. Answers to examination papers: a manual, 5th ed., Znannia, Kyiv, 347 p.
8. Shevchenko, A., Frank, J. (2014), ABC of LGBT rights, GhO «Insajt», 59 p.
9. Samuljak O.V. (2012), «Blog-journalism in the system of online media», Aktualjni Pytannja Masovoji Komunikaciji, no. 13, pp. 10–12.
10. Aheieva, V. P., Kobylianska, L. S. & Skoryk, M. M. (2004), Gender Basic Course: a manual, K.I.S, Kyiv, 536 p.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2017